

30.9.2022

**Kaupunginmuseon lausunto Meritullinkatu 33 kiinteistön asema-
kaavan muutoksen oas-vaiheesta**

HEL 2018-002225 T 10 03 03

Asemakaavapalvelut on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Meritullinkatu 33 kiinteistön asemakaavamuutoksen oas-vaiheesta. Kaupunginmuseo on katselmoinut paikalla ja neuvotellut viitesuunnitelmasta. Kaupunginmuseo tarkastelee hanketta rakennetun kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta, ja on päättänyt lausua kantanaan seuraavaa.

Nykyinen asemakaava

Meritullinkatu 33 tontin kadunvarsirakennus on voimassa olevassa asemakaavassa v. 1978 varustettu rakennussuojelumerkinnällä So: Rakennusala tai sen osa, jolla sijaitsee kaupunkikuvan säilymistä kannalta arvokas rakennus. Rakennusta tai sen osaa ei saa ilman pakottavaa syytä hävittää eikä sen kadunpuoleista julkisivua tai vesikaton perusmuotoa tyylillisesti muuttaa. Kaavassa rakennuksen käyttötarkoituksiksi on merkitty opetus- ja sosiaalitoimintaa palvelevien rakennusten korttelialue. Kaavamuutoksella rakennuksen tiloja muutetaan nyt asuinkäyttöön, samalla kun kadunvarren tiloja varataan liike- ja toimitiloiksi. Kaavamuutoksen tavoitteena on myös kohteen rakennussuojelumerkintöjen ajantasaistaminen. Kohde on merkitty maakunnallisesti arvokkaaksi kulttuuriympäristöksi, osana Helsingin empire-keskusta ja kivikaupunki -kohdetta. Kohteesta on valmistunut rakennushistoriallinen selvitys.

Rakennushistoria

Meritullinkatu 33 kiinteistö omaa poikkeuksellisen monimuotoisen ja kerrostuneen rakennushistorian. Kohde kertoo Kruununhaan rakentamisen vaiheista ja kaupunginosan muodostumisen erityispiirteistä. Asemakaavamuutoksessa on tavoitteellista ylläpitää ja vaalia kohteen kerrostunutta rakennushistoriaa ja ominaispiirteiden erityisluonnetta, rakennuksen saadessa uuden käyttötarkoituksen urbaanina asuin- ja liikerakennuksena.

Meritullinkatu 33 tontti sijoittuu Kruununhaan kaupunginosaan, Helsingin empire-asemakaavan kaupunkirakenteeseen. Korttelin rakentaminen alkoi jo varhain 1810-luvulla, mutta Meritullinkatu 33 tontti jäi pit-

30.9.2022

kään rakentamattomaksi, tontin kallioisuudesta ja vaikeista maastomuodoista johtuen. Tontin ensimmäinen rakennusvaihe sijoittui vasta 1800-1900 -lukujen vaihteeseen, jolloin valtioneuvos Alexis Gripenberg rakennutti tontilleen kivitalon.

Meritullinkatu 33 asuinrakennuksen suunnitteli vuosina 1899-1900 arkkitehti Bruno F. Granholm. Granholm tunnetaan rautatiehallinnon arkkitehtina. Meritullinkatu 33:n arkkitehtuuri ilmensi ajan historisoivaa romantiikkaa, julkisivuun liittyi linnamaisia yksityiskohtia torneineen ja erkereineen, jotka oli koristettu barokkityylin yksityiskohdin. Meritullinkatu 33 rakennus nousee korkealta graniittisokkelilta. Kaupunkikuvassa kohde sijoittuu linnoitusmaisesti muuratun luonnonkivimuurin suojiin, rintamuurista sisään vedettynä, mikä antaa kaupunkikuvalle maalauksellisen luonteen. Terrassin ylin taso on ollut istutettu puilla alun alkaen, ja vehmaita puuistutuksia on ollut jo varhain myös Meritullinkadun päätteenä. Avoportaat Meritullinkadulta jyrkkää rinnettä Kristianinkadulle rakennettiin alun perin U-muotoisena portaana. Nykyinen porraskerros Kristianinkatua vasten olevine luonnonkivimuureineen vaikuttaa olevan osa kaupungin 1930-luvulla toteuttamaa rakennetta.

Asuinrakennuksen päähuoneisto sijoittui toisen kerroksen tiloihin, jonne muodostui poikkeuksellisen laaja yhtenäinen huoneisto. Tiloihin avautuivat tuolloin vielä avarat näkymät Kruunuvuoren selälle. Huoneistoon kuului suuria saleja ja kamareita, laajoja ikkunarakenteita, erkereitä ja huoneiden sisäisiä tasonvaihteluita rakennusajan asumisen edustavimpien ihanteiden mukaisesti. Rakennukseen sijoittui alkujaan neljä huoneistoa, joihin kaikkiin avautui oma sisäänkäynti katutasosta, mikä korosti asumisen itsenäistä luonnetta ja sosiaalista jakoa. Päähuoneiston porraskerros nousi Kristianinkadun puoleiselta terassilta, ja se oli porrashuoneista edustavin. Sisäänkäyntiin liittyi vestibyyli ja väljä porrashuone veistoksellisine puuportaineen, myös uuni on säilynyt tilassa. Tämä pääporrashuone on säilynyt ominaispiirteineen myöhempien restaurointien myötä kunnostettuna. Varhaisin laaja muutosvaihe kohteessa koettiin jo vuonna 1910, jolloin kiinteistön huoneistojakoa ensimmäisen kerran muutettiin. Pihan talousrakennus on myös ensimmäisestä rakennusvaiheesta.

Kiinteistön rakennuttajan Alexis Gripenbergin kuoleman jälkeen vuonna 1927 kohteen käyttöhistoria muuttui. Tontin uudeksi omistajaksi tuli Ruusu-Risti -järjestö, joka muutti ja laajensi Gripenbergin asuinlinnan koulurakennukseksi. Kulmakoulun nimen saaneen kohteen muutostyöt suunnittelivat arkkitehdit Jussi ja Toivo Paatela. Muutoksessa talon arkkitehtoninen identiteetti uudistui. Lisäkerrosten myötä arkkitehtuurin eloisa massoittelu rauhoittui, julkisivun koristeaiheet poistettiin ja kokonaisuus muodostui pelkistetyn koristeettomaksi, 1920-luvun arkkiteht-

30.9.2022

tuurin klassisten ihanteiden mukaisesti. Rakennukseen liitettiin kaksi korostuskerrosta. Julkisivun uusi roiskerappaus satoi olevan rakennuksen ja sen korotuskerrokset yhteen. Rakennus liittyi laajennuksen jälkeen osaksi kaupunkimaista umpikorttelirakennetta.

Rakennuksen tilajako muuttui koulun rakentamisen myötä merkittäväällä tavalla. Sisätiloihin avattiin luokkahuoneita sivukäytäväjärjestelmän mukaisesti. Ylimmän kerroksen uusia tiloja olivat juhlasali näyttämöineen sekä liikuntasali. Juhlasali suunniteltiin ruusuristolaisvapaamuurariuden ihanteen mukaiseksi temppeleiksi, jonka arkkitehtuuri sai innoitusta muinaisen Egyptin menneisyydestä. Rakennuksen eteläpäätyyn lisättiin koulukäyttöä palvellut uusi pääporras sisäänkäynteineen. Tilat ovat tämänkin jälkeen muuttuneet; mm. juhlasali uudelleenrakennettiin vuonna 1946 modernein betonipilarein ja kaariholvein.

Kulmakoulun koulukäyttö lakkasi vaiheittain peruskoulu-uudistuksen mukana, ja päättyi lopullisesti vuonna 1981. Rakennus myytiin tällöin Kansa-ryhmälle, jonka jälkeen se kävi läpi laajan peruskorjauksen toimitiloiksi. Rakennuksen luokkahuoneita jaettiin, ja tiloihin sijoittui nyt kokous- ja toimistohuoneita sekä tv-studio. Ylimpään kerrokseen, vanhan juhla- ja liikuntasalin tiloihin sijoittui näyttämö harjoitussaleineen. Vuonna 1990 kohde myytiin teatterialan järjestöjen kiinteistöyhtiölle Teatterikulmalle, jonka jäsenjärjestöt sijoituivat rakennukseen. Ylimmän kerroksen näyttämötiloja kunnostettiin Teatteri Viruksen käyttöön, joka toimi talossa vuosina 2010-17.

Säilyneisyys

Meritullinkatu 33 rakennus on historiassaan käynyt läpi poikkeuksellisen monia, rakennusta perusteellisesti muokanneita muutosvaiheita. Kohteen päävaiheet ja kerrostumat ovat sen alkuperäinen kaupunkihuvila (Gripenbergin linna), koulumuutos (Kulmakoulu) ja toimitilavaihe (Teatterikulma).

Ensimmäisen rakennusvaiheen piirteet näkyvät rakennuksen liittymisessä ympäristöön, luonnonkivimuurien ja sokkelien rakenteessa. Kristianinkadun puoleisen siiven huoneistojen tilarakenne on säilynyt alkuperäisestä rakennusvaiheesta, samoin kuin Meritullinkadun julkisivun erkkeri. Arvokkaita ovat vanhimmat säilyneet porrashuoneet sisäänkäynteineen.

Kulmakoulun rakennusvaiheesta periytyy rakennuksen kaksi lisäkerrosta. Kohteen suojeltu julkisivurakenne periytyy tästä vaiheesta, myös ikkunarakenteet ovat pääosin tästä muutosvaiheesta. Ylimmän kerroksen tilat ovat säilyneet kokoontumistiloina, mutta niiden rakenteet ovat 1940-2000 –luvulta. Kouluvaiheesta on säilynyt myös 1920-luvulla ra-

30.9.2022

kennettu pääporras. Ylimmän kerroksen lattiat ovat kouluvaiheesta säilyntä koristeellisesti jäsennöityä mosaiikkibetonia.

Teatterikulman toimitilakäytöstä on periytynyt rakennuksen nykyinen tilarakenne. 1980-luvulla rakennetut toimisto- ja toimitilat ovat sijoittuneet säilyneisiin huonetiloihin, koulukäytön luokkahuoneet on puolestaan purettu ja jaettu kevyillä väliseinillä toimistohuoneiksi. Näiden muutosten rakennushistoriallinen arvo on vähäinen. Muutoksessa on kuitenkin ylläpidetty arvokkaimpien tilojen rakennetta; myös puurakenteinen pääporrashuone on tässä vaiheessa restauroitu.

Suojelutavoitteet

Asemakaavamuutoksessa tulee huomioida Meritullinkatu 33 kiinteistön kerrostuneet rakennushistorialliset arvot sekä kaupunkikuvallinen asema. Suojelun piiriin kuuluvat tällöin myös tonttiin liittyvät luonnonkivimuurit ja kohteen arvokkaat sisätilat, joiden ominaispiirteitä tulee ylläpitää muutoksessa. Kaupunkikuvan kannalta rakennuksen Meritullinkadun puoleinen julkisivu kestää ikkunamuutoksia ylimmässä kerroksessa, jonka ikkunajako nykyisellään kuvastaa koulukäytön tilajakoa. Graniittisokkelissa olevia kellarin ikkunoita voidaan maltillisesti avartaa nykyisen kivirakenteen puitteissa. Kristianinkadun puoleinen julkisivu ikkunoineen on osa suojeltua julkisivua. Ullakkomuutos tulee toteuttaa ullakkorakentamisen alueellisen poikkeamispäätöksen mukaisin ehdoin.

Kristianinkadun puoleisen terassin alle on luonnosteltu uusia liiketiloja. Kaupunkikuvallisesti näyttävää kivimuuria voidaan kaupunginmuseon arvion mukaan muokata hallitusti, muurimaisen rakenteen ominaispiirteitä ylläpitäen. Muutos vaikuttaa Kristianinkadun puoleisen siiven korkeisiin, terassin korotus ei saa heikentää julkisivun tai siihen avautuvan porrashuoneen rakennushistoriallista arvoa.

Rakennuksen porrashuoneilla on rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa, merkinä kohteen aikaisemmista rakennus- ja käyttövaiheista. Kohteen Kristianinkadun puoleinen kaupunkihuvilavaiheesta säilynyt pääporrashuone auloinen ja kiinteine rakenteineen on ainutlaatuinen, ja sen arvot tulee asemakaavan muutoksessa ottaa huomioon. Myös muilla säilyneillä sivuporrashuoneilla on rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa. Kulmakoulusta periytyvä porrashuone tontin eteläosassa on myös merkki koulukäytöstä, ja sen säilymistä kokonaisuudessa tulee tutkia. Arvokkaita sisätiloja ovat säilyneet vanhin huonejako rakennuksen Kristianinkadun puoleisessa siivessä, sekä ylimmän kerroksen kouluvaiheen kokoontumistilat, joiden tilamuodon säilyttäminen viestii kohteen käyttöhistoriasta.

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Kulttuuriympäristötiimi,
kulttuuriympäristöpäällikkö

Lausunto

5 (5)

30.9.2022

Tontin piharakennuksella on rakennus- ja kulttuurihistoriallista arvoa alkuperäisen rakennusvaiheen osana. Päärakennuksen pihajulkisivu kestää hallitulla tavalla avattuja parvekkeita, aukotuksen yhtenäisyyttä ylläpitäen. Meritullinkadun päätteen puisto ja kadun puuistutukset periytyvät 1970-luvun kaupunkiparannuksen vaiheesta. Istutuksilla on yhteys tontin varhaisimpaan rakennusvaiheeseen, jolloin toteutettiin puuistutuksia.

Kaupunginmuseolla ei ole muuta huomautettavaa asemakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Lisätiedot

Mikko Lindqvist, arkkitehti, puhelin: +358 9 310 36972
mikko.lindqvist(a)hel.fi

Sari Saresto
projektipäällikkö